

## سۇئال

دۇئانىڭ ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا قوبۇل بولۇشى ۋە ئىجابەت قىلىنىشىنىڭ شەرتلىرى نېمىلەردىن ئىبارەت؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

## تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

دۇئانىڭ شەرتلىرى كۆپ بولۇپ، تۆۋەندە ئۇنىڭدىن بىرقانچىسىنى بايان قىلىمىز:

1- دۇئانى پەقەت ئاللاھقا قىلىش كېرەك. بۇ توغرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇئەنھۇغا: **ئەگەر بىر نەرسە سورىساڭ ئاللاھتىن سورى، ياردەم تەلەپ قىلساڭ ئاللاھتىن تەلەپ قىلغىن**، دېگەن. [تىرمىزى رىۋايىتى 2516-ھەدىس. بۇ ھەدىسنى شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ تىرمىزىنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا كەلتۈرگەن].

دۇئانى پەقەت ئاللاھقا قىلىش دېگەن بۇ سۆز، ئاللاھ تائالانىڭ بۇ ئايىتىنىڭ مەنىسىنى ئىپادىلەيدۇ: **وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا** تەرجىمىسى: **مەسجىدلەر ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھقا قوشۇپ ھېچكىمگە ئىبادەت قىلماڭلار.** [سۈرە جىن 18-ئايەت].

مانا بۇ دۇئانىڭ قوبۇل بولىشىدىكى ئەڭ چوڭ شەرتلەرنىڭ بىرى بولۇپ، بۇ شەرت تىپىلمايدىكەن دۇئا قوبۇل قىلىنمايدۇ ۋە قىلغان ئەمەللەرمۇ ئاللاھنىڭ ھوزۇرىغا كۆتۈرۈلمەيدۇ. بەزى ئىنسانلار ئۆلۈكلەردىن بىر نەرسە تىلەپ ئۆلۈكلەرنى ئۆزلىرى بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ ئارىسىدا ۋاسىتە قىلىدۇ، ئۇلار ئۆز قارىشىدا ئۆلۈپ كەتكەن ئۇ كىشىلەر ياخشى كىشىلەر، ئۇلار بىزنى ئاللاھ تائالاغا يېقىنلاشتۇرىدۇ، ئۇلار بىز بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ ئارىسىدا ۋاسىتە بولىدۇ دەپ قارىشىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرى گۇناھكار بولغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا ئۇلارنىڭ ئورنى يوق، شۇنىڭ ئۈچۈن ئاشۇلارنى ۋاسىتە قىلىپ، ئاللاھنى قويۇپ ئۇلاردىن بىرنەرسە تىلەيدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ** **فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ** تەرجىمىسى: **مېنىڭ بەندىلىرىم سەندىن مەن توغرىلىق سورىسا ئۇلارغا ئېيتقىنكى، مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا يېقىنمەن (يەنى ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى، سۆزلىرىنى بىلىپ تۇرىمەن)، ماڭا دۇئا قىلسا، مەن دۇئا قىلغۇچىنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىمەن، ئۇلار توغرىا يول تېپىش ئۈچۈن مېنىڭ دەۋىتىمنى قوبۇل قىلسۇن ۋە ماڭا ئىمان ئېيتسۇن (يەنى**

ھەمىشە ئىمان بىلەن بولسۇن). [سۈرە بەقەرە 186-ئايەت].

2- ئاللاھ تائالاغا دۇئا قىلغاندا شەرئەت يولغا قويغان ۋاستىلارنىڭ تۈرلىرىدىن بىرىنى ۋەسىلە قىلىپ دۇئا قىلىش.

3- دۇئانى قىلىپلا ئىجابەت قىلىنىشىغا ئالدىرىماسلىق كېرەك. چۈنكى ئالدىرىقسىزلىق دۇئانىڭ قوبۇل بولىشىنى چەكلەپ قويىدىغان دۇئانىڭ ئايەتلىرىدىن بىرىدۇر. بۇ توغرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئالدىرىمىغان ۋاقىتتا، دۇئا قىلىم، دۇئا ئىجابەت بولمىدى دېگەن سۆزنى قىلمىغان ۋاقىتتا ئۇنىڭ دۇئاسى ئىجابەت قىلىنىدۇ». [بۇخارى رىۋايىتى 6340-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 2735-ھەدىس].

ئىمام مۇسلىمدا رىۋايەت قىلىنغان 2736-ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئىنسان گۇناھ-مەسىيەت ياكى ئۇرۇغ-تۇغقانلىقىنى ئۇزۇپتېتىدىغان ئىشلار ئۈچۈن دۇئا قىلمىسا ۋە قىلغان دۇئاسىنىڭ ئىجابەت قىلىنىشىغا ئالدىرىمىسا ئۇنىڭ قىلغان دۇئالىرى دائىم ئىجابەت قىلىنىدۇ دېگەندە، ساھابىلار: دۇئانىڭ ئىجابەت بولىشىغا ئالدىراش دېگەن قانداق بولىدۇ؟ دەپ سورىۋېدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: دۇئا قىلغان كىشى، مەن دۇئا قىلىم، دۇئا قىلىم، قىلغان دۇئا ئىمىنىڭ ئىجابەت بولغانلىقىنى كۆرمىدىم دەپ ھەسرەتلىنىدۇ ۋە دۇئا قىلىشنى تەرك قىلىدۇ، دېدى.

4- يۇقىرىدىكى ھەدىستە بايان قىلىنغاندەك دۇئادا گۇناھ-مەسىيەت ياكى ئۇرۇغ-تۇغقانلىقىنى ئۇزۇپتېتىدىغان ئىشلار تەلەپ قىلىنماسلىقى كېرەك، ھەدىستە: گۇناھ-مەسىيەت ياكى ئۇرۇغ-تۇغقانلىقىنى ئۇزۇپتېتىدىغان ئىشلارنى تەلەپ دۇئا قىلمىسا قىلغان دۇئاسى ئىجابەت بولىدۇ، دېيىلگەن.

5- ئاللاھ تائالاغا ياخشى گۇماندا بولۇش كېرەك. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: مەن بەندەمنىڭ ماڭا بۇلغان گۇمانى بويۇنچە بولمەن. [بۇخارى رىۋايىتى 7405-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 4675-ھەدىس].

ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «سىلەر ئاللاھنىڭ دۇئانى ئىجابەت قىلىشىغا ئىشەنچ قىلىپ تۇرۇپ دۇئا قىلىڭلار»، دېگەن. [تىرمىزى رىۋايىتى. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ بۇ ھەدىسنى تىرمىزىنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى 245-نومۇرلۇق ھەدىستە كەلتۈرگەن].

كىمكى ئۆز پەرۋەردىگارىغا ياخشى گۇماندا بولىدىكەن، ئاللاھ تائالا مۇكاپات ۋە ياخشىلىقلارنى ئاتا قىلىدۇ، پەزىلى-رەھىمىتىنى زىيادە قىلىدۇ، ياخشىلىق-ئىھسانلىرىنى كەڭرى قىلىپ بېرىدۇ.

6- چىن قەلبى بىلەن ئاللاھقا سېغىنىپ دۇئا قىلىش كېرەك. دۇئا قىلغاندا دۇئا قىلىنغۇچىنىڭ كاتتىلىقى ۋە ئۇلۇغلىقىنى ھېس قىلىپ تۇرۇپ چىن قەلبىدىن ئىلتىجا قىلىش كېرەك. بۇ توغرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا غاپىللىقتا قىلىنغان دۇئانى قوبۇل قىلمايدۇ. [تىرمىزى رىۋايىتى 3479-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ بۇ ھەدىسنى تىرمىزىنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا 245-نومۇرلۇق ھەدىستە كەلتۈردى].

7-پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېمەك-ئىچمىكى ھارامدىن بولغان كىشىنىڭ دۇئاسىنىڭ ئىجابەت قىلىنمايدىغانلىقى توغرىسىدا مۇنداق دېگەن: ئۇزۇن سەپەر قىلغان، چاچلىرى توپا-چاڭغا مىلەنگەن، ئىككى قولىنى ئاسمانغا سوزۇپ ئەي رەببىم، ئەي رەببىم دەپ دۇئا قىلىۋاتقان كىشىنىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلىپ، ئۇ كىشىنىڭ يېمەك-ئىچمىكى، كىيىم-كىچەكلىرى ھارامدىن تۇرسا، ھارامدىن غىزالانغان تۇرسا، ئۇنىڭ دۇئاسى قانداقمۇ ئىجابەت قىلىنىدۇ؟ [مۇسلىم رىۋايىتى 1015-ھەدىس].

ئىبنى قەييىم رەھىمەھۇللاھ: "ھارامىيگەن ئادەم ئۆزىنىڭ دۇئاسىنى بىكار قىلىدۇ ۋە ئاجىزلاشتۇرىدۇ" دېگەن.

8-دۇئا قىلغاندا ھەدىدىن ئېشىشتىن ساقلىنىش كېرەك. چۈنكى ئاللاھ تائالا دۇئادا ھەدىدىن ئاشقۇچىلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ تەرجىمىسى: پەرۋەردىگارنىڭلارغا تۆۋەنچىلىك بىلەن يوشۇرۇن دۇئا قىلىڭلار، (دۇئا قىلغاندا كەلسە - كەلمەس سۆزلەپ، توۋلاپ) ھەدىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلەرنى ئاللاھ ياقىتۇرمايدۇ. [سۈرە ئەئراپ 55-ئايەت. 4107-نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا مۇراجىئەت قىلىنسۇن].

9-دۇئا بىلەن مەشغۇل بولۇپ مۇھىم بولغان پەرز ئەمەللەرنى تەرك قىلماسلىق كېرەك. مەسىلەن: ھازىر بولغان ناماز ياكى دۇئا قىلىشنى دەلىل قىلىپ ئاتا-ئانىنىڭ ھەققىنى تەرك قىلىش قاتارلىقلار، ئابد جۈرەيجنىڭ ۋەقەلىكى شۇنى ئىپادىلەيدۇ، جۈرەيج ئانىسىنىڭ چاقىرىقىغا جاۋاب بەرمەي، نامىزغا يۈزلەنگەنلىكتىن ئانىسى ئۇنىڭغا بەددۇئا قىلىدۇ، ئۇ سەۋەبلىك ئاللاھ تائالا ئۇنى سىناققا مۇپتلا قىلغان.

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئۆلىمالار مۇنداق دەيدۇ: بۇ جۈرەيجنىڭ ئانىسىغا جاۋاب بېرىشىنىڭ زۆرۈر ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلىدۇر، چۈنكى ئۇنىڭ ئوقۇۋاتقنى پەرز بولماستىن نەپلە ناماز بولۇپ، ئانىسىغا جاۋاب بېرىش ۋە ياخشىلىق قىلىش ۋاجىپ ۋە ئانىسىنى قاخشىتىش چەكلىنىدىغان ھارام ئىش ھېسابلىنىدۇ." [سەھىھ مۇسلىمغا ئىمام نەۋەۋىنىڭ يازغان شەرھىسى].

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.